UDC 351/352:36:338.49**DOI: 10.31110/2789-6536/2021-2/006**

**Наукові підходи до визначення поняття «соціальна інфраструктура
сільських територій» та його публічно-управлінський зміст**

**Scientific approaches to the definition of the concept of "social infrastructure of
rural areas" and their public administration content**

Бульба Володимир Григорович

доктор наук з державного управління, професор,
Керівник Центру підготовки здобувачів вищої освіти,
Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
ORCID: 0000-0002-5352-0574

Оробей Віктор Вікторович

магістр публічного управління та адміністрування,
аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
ORCID: 0000-0002-2001-2274

Анотація. В результаті реформи децентралізації в Україні створені умови для розвитку спроможних громад, які змінюють організаційні та ресурсні підходи в управлінні територією з метою забезпечення її ефективного соціально-економічного розвитку. Наявна соціальна інфраструктура сільських територій не відповідає сучасним потребам людини, тому зусилля громад спрямовується на формування нової інфраструктури та розробляються нові управлінські підходи до її утримання й розвитку. В цьому контексті потребує

уточнення сутності соціальної інфраструктури сільських територій, узагальнення існуючих наукових підходів до його змістовного наповнення та визначення публічно-управлінського змісту.

Узагальнення наукових поглядів учених щодо сутності соціальної інфраструктури сільських територій дозволили виділити п'ять підходів: виробничо-орієнтований (орієнтація на забезпечення розвитку людського капіталу задля підвищення економічного рівня розвитку території); функціонально-цільовий (функціонування галузей, об'єктів, закладів спрямовано на задоволення потреб людини та досягнення нею особистих цілей); системний (наявність системи – набору складових елементів, що належать сфері обслуговування населення); структурний (наявність структури, елементів. Які мають різні функціональні компоненти (економічний, організаційно-управлінський, соціальний, ресурсний, культурний, дозвілевий, екологічний); комплексний (об'єднує всі види діяльності на певній території: управлінську, економічну, господарську, соціальну, культурну, транспортну, побутову, ресурсну та іншу). При цьому найбільш конструктивним є комплексний підхід, оскільки він об'єднує в собі всі напрями діяльності, виконує соціальні функції інтегративного характеру: стабілізаційно-адаптивну (узгодження інтересів через правове регулювання конфліктів у суспільстві), соціально-захисну (забезпечення гідного рівня життя громадян та захист соціально незахищених груп населення), соціально-відтворювальну (задоволення потреб людини в різних сферах суспільного життя), соціально-регулятивну (створення механізмів взаємодії держави, органів місцевого самоврядування та громадян, сприяння їх самоорганізації).

Ключові слова: децентралізація влади, соціальна сфера, інфраструктура, соціальна інфраструктура сільських територій, понятійно-функціональне значення, публічно-управлінський зміст.

Abstract. As a result of the decentralization reform in Ukraine, conditions have been created for the development of affluent communities that are changing organizational and resource approaches in the management of the territory in order to

ensure its effective socio-economic development. The existing social infrastructure of rural areas does not meet modern human needs, so community efforts are aimed at forming new infrastructure and developing new management approaches to its maintenance and development. In this context, it is necessary to clarify the essence of the social infrastructure of rural areas, generalize existing scientific approaches to its content and determine the public administration content.

Generalization of scientific views of scientists on the nature of social infrastructure of rural areas allowed to identify five approaches: production-oriented (focus on ensuring the development of human capital to increase the economic level of development of the territory); functional-target (the functioning of industries, facilities, institutions aimed at meeting human needs and achieving personal goals); system (the presence of a system - a set of components belonging to the field of public services); structural (the presence of structure, elements. Which have different functional components (economic, organizational and managerial, social, resource, cultural, leisure, environmental); complex (combines all activities in a given area: management, economic, economic, social, cultural, transport, household, resource and others). The most constructive is a comprehensive approach, as it combines all activities, performs social functions of an integrative nature: stabilization and adaptive (coordination of interests through the legal regulation of conflicts in society), social protection (ensuring a decent standard of living and protection socially vulnerable groups), social and reproductive (meeting human needs in various spheres of public life), social and regulatory (creation of mechanisms of interaction between the state, local governments and citizens, promoting their self-organization).

Keywords: decentralization of power, social sphere, infrastructure, social infrastructure of rural territories, conceptual and functional significance, public-administrative content.

Вступ. Соціальна сфера України також, як і в багатьох країнах світу, знаходиться на бюджетному фінансуванні. В зв'язку з дефіцитом фінансових і матеріальних ресурсів, відсутністю ефективних механізмів і заходів соціального захисту українського населення та підтримки соціальної

інфраструктури і важливих галузей соціальних послуг, ця сфера переживає глибоку кризу, що суттєво позначилось на стані невід'ємної складової соціальної сфери – соціальній інфраструктурі. Зокрема, за роки незалежності прийшли в непридатність багато закладів культури та закладів побутових послуг, потребують капітального ремонту заклади освіти й охорони здоров'я. При цьому найбільших руйнувань зазнала соціальна інфраструктура сільських територій, а саме клуби, клубні установи, будинки культури, які раніше вважалися осередками культури, просвіти, дозвілля та урочистостей, які й досі залишаються єдиним місцем для творчого розвитку сільського населення.

В ході проведення реформи децентралізації, коли органи місцевого самоврядування отримали право на певну автономію, відбувається формування нової системи адміністративно-територіального устрою базового рівня – утворюються територіальні громади. За результатами моніторингу реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 7 жовтня 2021 р. в країні налічується 1470 громад, більшість з яких – 71,2 % – це громади, утворені на сільських територіях (селищні, сільські). На цей час до комунальної власності громад перейшло 99,9 % об'єктів спільної власності громад району. 238 територіальних громад уклали 118 угод міжмуніципального співробітництва (житлово-комунальне господарство та благоустрій, освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення та ін.). У 70 % громад відкриті й функціонують центри надання адміністративних послуг [17]. Практично 80 % від всіх клубних установ складають сільські клуби. Про їх утримання, ремонт та переобладнання тепер мають піклуватися новоутворені територіальні громади, які поки що не мають ефективних механізмів для вирішення цього питання. До того ж, проблема стає більш загрозливою, оскільки громади не мають права самотійно, без погодження з Міністерством культури України, виключати клубні установи з базової мережі закладів культури. А, отже, змушені їх утримувати за власний кошт, навіть, якщо вони не функціонують. Така ж ситуація, на жаль, і з іншими установами та закладами соціальної інфраструктури.

Вищезазначене свідчить про те, що в Україні створені умови для розвитку спроможних громад, які змінюють організаційні та ресурсні підходи в управлінні територією з метою забезпечення її ефективного соціально-економічного розвитку. Наявна соціальна інфраструктура сільських територій не відповідає сучасним потребам людини, тому зусилля громад спрямовується на формування нової інфраструктури та розробляються нові управлінські підходи до її утримання й розвитку. В цьому контексті потребує уточнення сутності поняття «соціальна інфраструктура сільських територій», узагальнення існуючих наукових підходів до його змістовного наповнення та визначення публічно-управлінського змісту.

Огляд існуючих досліджень з тематики. Як каталізатор соціально-економічного розвитку території, чинник формування трудових ресурсів та фактор збереження демографічного потенціалу, соціальна інфраструктура викликає науковий інтерес з боку науковців. Теоретичним і практичним аспектам організації управлінської діяльності з розвитку соціальної інфраструктури на сільських територіях присвячені праці таких українських учених, як А. Андрющенко, О. Боднар, Н. Бурда, І. Гнибіденко, О. Гринько, О. Довгаль, В. Залізко, М. Ігнатенко, І. Іртищева, О. Клокар, С. Коломієць, І. Куліш, В. Куценко, А. Максименко, Р. Мудрак, Л. Рарок, В. Рябоконь, Т. Стройко, В. Ткачук, В. Чемерис, О. Шибаніна та ін.

Сутність поняття «соціальна інфраструктура», його функціональний та економічний зміст у своїх наукових роботах досліджують С. Кириченко, І. Кінаш, П. Коблін, Н. Пігуль та ін. Поза увагою авторів залишається проблема виділення особливостей, притаманних сільським територіям, визначення сутності поняття «соціальна інфраструктура сільських територій», його функціонального значення та публічно-управлінського змісту.

Основна частина. Соціальна інфраструктура є складним поняттям, яке потребує глибокого теоретичного осмислення, оскільки має широкий діапазон функціонального призначення та має гуманітарно-орієнтовану складову. В науковій літературі найчастіше це поняття розглядають з економічної точки

зору та досліджують соціальну інфраструктуру як чинник формування людського капіталу, фактор збереження демографічного потенціалу, каталізатор модернізації соціогуманітарного простору, а здебільшого – як складову соціально-економічного розвитку.

Варто відмітити, що в основу поняття «соціальна інфраструктура» покладено поняття «інфраструктура», яке раніше використовувалось у військовій справі та визначалось як комплекс допоміжних споруд, об'єктів (полігони, склади боєприпасів тощо), що забезпечують бойову здатність війська. Пізніше поняття «інфраструктура» стали використовувати в економічній літературі для позначення комплексу обслуговуючих галузей народного господарства. І в першому, і в другому випадку інфраструктура сприймалась, як допоміжне утворення, що створює сприятливі умови для ефективного функціонування основної сфери діяльності, а також вона задовольняє людські потреби.

Сьогодні поняття «інфраструктура» наводиться в різноманітних словникових виданнях – термінологічних, тлумачних, довідкових, енциклопедичних та ін. А також в галузевих енциклопедичних виданнях. Однак, і досі сприймається неоднозначно.

Розглянемо змістовне наповнення поняття «інфраструктура», яке надається в довідникових виданнях (табл. 1).

Таблиця 1

Змістовне наповнення поняття «інфраструктура» в довідникових виданнях

Автор, джерело	Зміст поняття
Тлумачний словник [18]	Сукупність галузей господарства та видів діяльності, що обслуговують як виробничу, так і невиробничу сфери економіки (транспорт, зв'язок, комунальне господарство, загальна і професійна освіта, охорона здоров'я та ін.)
Економічна енциклопедія [6]	Комплекс галузей народного господарства (сфера матеріального і нематеріального виробництва), які обслуговують промисловість і сільське господарство

Словник-довідник (державне управління) [4]	Комплекс обслуговуючих структурних виробничих і невиробничих елементів, що забезпечують реалізацію, функціонування та розвиток певного суб'єкта господарювання
Економічний словник [7]	Комплекс галузей, що обслуговують промисловість і сільське господарство, будівництво, енергетичне господарство, залізничний транспорт, зв'язок, водопостачання та каналізацію, загальну та професійну освіту, науку, медицину. Виділяють виробничу та соціальну інфраструктуру
Енциклопедичний словник з державного управління [8]	Базисна фізична структура суспільства або організації, комплекс виробничих і невиробничих галузей, які забезпечують умови відтворення та надання послуг технічного, технологічного, соціально-економічного, маркетингового, фінансового, юридичного, інформаційно-комунікативного, освітнього та іншого характеру
Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури [25]	Сукупність галузей, що обслуговують сферу матеріального виробництва (шосейні шляхи, канали, порти, аеродроми, зв'язок, загальна і професійна освіта, охорона здоров'я тощо)
Енциклопедія сучасної України [9]	Сукупність специфічних форм, методів і процесів, а також різноманітних споруд та комунікацій, що забезпечують загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток
Сучасний американський бізнес- словник [29]	Базова структура організації або системи, що необхідна для її функціонування, особливо вода, енергія та системи спільного користування для зв'язку і транспорту
Кембриджський словник [28]	Базові системи і послуги, такі як транспорт та джерела живлення, які країна або організація використовує для ефективної роботи
Британський словник [27]	1. База, базова структура або особливості системи чи організації. 2. Основні об'єкти та системи, що обслуговують країну, місто або район, такі як системи транспорту і зв'язку, електростанції і школи. 3. Військові об'єкти країни

Джерело: складено автором

З таблиці видно, що поняття «інфраструктура» є багатоаспектним та

багатофункціональним. Його зміст розкривається в економічній, архітектурно-будівничій, військовій, державно-управлінській та інших науках. Аналіз наведеного змістовного наповнення поняття «інфраструктура» в довідковій літературі дозволяє виділити підходи до трактування поняття: перший розглядає соціальну інфраструктуру як сукупність (комплекс) галузей, які обслуговують народне господарство (виробничу, так і невиробничу сфери економіки; сферу матеріального і нематеріального виробництва); другий – як обслуговуючу структуру, що забезпечує реалізацію, функціонування та розвиток певного суб'єкта господарювання; третій – як база (основа) матеріального забезпечення та створення умов для ефективної роботи зайнятого у виробництві населення.

Зауважимо, що у довідковій літературі зведені основні відомості, що існують в різних наукових галузях та практичних напрямках. Дослідження змістовного наповнення поняття «інфраструктура», його функціональне значення представлено в наукових працях учених (табл. 2).

Таблиця 2

Змістове наповнення поняття «інфраструктура» в наукових працях учених

Автор, джерело	Зміст поняття
Б. Брунець [2]	Єдина цілісна система, в основу якої закладено функцію забезпечення виробничої та невиробничої сфер діяльності людини з метою досягнення максимально можливого економічного ефекту з урахуванням моральних і духовних благ населення, охорони здоров'я та забезпечення умов охорони та відтворення навколишнього середовища
В. Жамін [9]	Інтегральний елемент виробничих сил, що охоплює допоміжні та додаткові галузі, види виробництва або діяльності, які обслуговують безпосередньо основне виробництво (виробнича інфраструктура), а також галузі та підгалузі невиробничої сфери, що непрямо пов'язані з процесом виробництва і виконують чисельні функції обслуговування всього процесу господарювання
П. Розенштейн-	Умови навколишнього суспільного середовища, необхідні для того,

Родан [30]	щоб приватна промисловість була в змозі зробити перший ривок
І. Рекуненко [20]	Сукупність елементів (інститутів, установ, організацій, технологій, норм, систем), що забезпечують, регулюють та створюють умови для нормального, безперебійного, багаторівневого функціонування господарських взаємозв'язків та взаємодії об'єктів та суб'єктів ринкової економіки та руху товарно-грошових потоків
В. Стаханов [24]	Комплекс специфічних трудових процесів по наданню послуг, що забезпечують обмін діяльністю в суспільному виробництві і житті людини
В. Федько, Н. Федько [26]	Комплекс галузей і видів діяльності, що мають функціонально єдине призначення і мають певні ознаки

Джерело: складено автором

Також, як і в довідкових виданнях, у науковців немає єдиного підходу до визначення змістовної сутності поняття «інфраструктура». Найбільш широкий діапазон дослідження підходів до трактування поняття представлено І. Рекунком, який виділяє п'ять підходів у трактуванні поняття: виробничий – загальні умови виробництва/праці; галузевий – сукупність базових галузей як необхідної умови функціонування приватного підприємництва і суспільства; інституційний – формування інституційного поля, створення інституту прав власності, контрактних відносин, норм, правил; обслуговуючий – комплекс послуг, створення умов для виробництва продукту; комплексний [20]. Вважаємо, що наведені підходи більш відображають зміст інфраструктури як економічної категорії, скоріше мова йде саме про ринкову інфраструктуру. Хоча в цілому слід зазначити, що науковці здебільшого розглядають інфраструктуру як сукупність окремих структурних компонентів, складових елементів або факторів, що впливають на формування промислово-виробничого комплексу.

В умовах соціально-орієнтованої економіки змінюється акцент на створення належних умов для всебічного та гармонійного розвитку особистості, задоволення її інтересів. У цьому зв'язку розвиток соціальної інфраструктури, яка б могла максимально забезпечити потреби людини та виробництва, є

пріоритетним завданням для владних структур. Отже, розглянемо, як визначають учені сутність поняття «соціальна інфраструктура» (табл. 3).

Таблиця 3

Змістовне наповнення поняття «соціальна інфраструктура»

Автор, джерело	Зміст поняття
Економічний словник [7]	Комплекс закладів (включаючи виробничі будівлі, їхнє обладнання), транспортних засобів та ін., призначених для обслуговування галузей економіки (наукові, навчальні, культурні, спортивні та інші організації, житлово-комунальне господарство, організації побутового обслуговування тощо)
Енциклопедичний словник з державного управління [8]	Комплекс матеріальних об'єктів, громадських суб'єктів та нематеріальних чинників, за допомогою яких забезпечується реалізація і захист прав та свобод громадян, виявлення, задоволення й узгодження потреб та інтересів населення
Енциклопедія сучасної України [9]	Комплекс галузей, безпосередньо пов'язаних зі створенням загальних умов для відтворення робочої сили і забезпечення нормальної життєдіяльності людей
С.Джафарова [5]	Сукупність інститутів та умов, що забезпечують повноцінне функціонування життєдіяльності людини. Цілісна сукупність взаємопов'язаних інститутів, що діють на конкретних об'єктах економіки. Певна форма організації та функціонування інфраструктури, що характеризується загальними та специфічними рисами
С. Кириченко [11]	Окрема самостійна система, яка складається з певних підсистем (галузей), що взаємодіють між собою та об'єднанні єдиною спільною метою – забезпеченням життєдіяльності населення та формуванням умов для соціально-економічного розвитку
І. Кінаш [12]	Стійка сукупність матеріальних об'єктів, з якими взаємодіє соціальний суб'єкт з метою одержання послуг, які створюють умови для раціональної організації всіх його основних видів діяльності
П. Кобилін [13]	Частина структури регіональної соціогеосистеми, що спрямована на забезпечення нормальних умов проживання населення, його потреб у послугах (підсистеми освіти, охорони здоров'я, культури,

	житлово-комунального господарства, транспорту та зв'язку по обслуговуванню населення, торгівлі, ресторанного господарства, побутового обслуговування, фізкультури та спорту), що пов'язані через потоки речовини, енергії та інформації в географічному просторово-часовому континуумі
Н. Плащинський [19]	Сукупність галузей, пов'язаних із формуванням інтелектуального потенціалу суспільства
О. Салій [22]	Сукупність матеріальних об'єктів, що забезпечують загальні умови для ефективної діяльності людини в усіх сферах життя

Джерело: складено автором

Аналіз наведених у таблиці трактувань свідчить про те, що автори розглядають соціальну інфраструктуру як сукупність або комплекс закладів, установ, інститутів, об'єктів, галузей, умов, що впливають на ефективність виробництва в залежності від ролі та функцій, яку вони виконують для задоволення потреб населення. Розглядають соціальну інфраструктуру і як частину, складову структури соціально-економічної системи території, і також, як окрему самостійну систему, що забезпечує життєдіяльність населення. Звідси й різні підходи існують до розкриття сутності соціальної інфраструктури.

Узагальнення існуючих підходів до розкриттю сутності поняття «соціальна інфраструктура» наводить у своїй праці Ю. Кузнецова, виділяючи дві групи підходів: традиційні та новітні. До перших відносить такі підходи, як галузевий, територіальний та відтворювальний, тобто дослідження конкретних об'єктів соціальної інфраструктури з виділенням особливостей їх функціонування та функцій, які реалізуються. До других автор відносить такі підходи: гендерний (орієнтація на подолання гендерної нерівності у доступі до відповідних об'єктів); геронтологічний (націленість на задоволення запитів людей похилого віку або осіб з особливими потребами); інвайроментальний (орієнтація на реалізацію соціальних потреб населення з рахуванням мінімізації шкідливої дії на навколишнє середовище); підприємницько-орієнтований (спосіб отримання підприємницького прибутку, інвестиційні вклади);

інноваційний (аккумуляція сучасних інноваційних соціально-орієнтованих цілей, проектів, рішень) [15].

Існуючі на сьогодні різні підходи до визначення сутності поняття говорять про те, що в процесі задоволення потреб населення задіяна велика кількість різноманітних об'єктів. Зазвичай науковці до об'єктів соціальної інфраструктури відносять об'єкти матеріального й нематеріального виробництва. А. Крупник розширює склад соціальної інфраструктури та, окрім зазначених, відносить додатково ще й громадські суб'єкти. Таким чином, склад соціальної інфраструктури, за словами автора, складається з:

- матеріальних об'єктів — соціально-вітальної, соціально-побутової, соціально-економічної, соціально-освітньої, соціально-культурної, соціально-комунікаційної, соціально-правової інфраструктури;
- громадських суб'єктів — політичні партії, громадські організації, органи самоорганізації населення, професійні і творчі спілки, національно-культурні товариства, релігійні громади та групи інтересів (групи тиску);
- нематеріальних чинників — правові норми та нормативна база суспільного розвитку, морально-етичні норми, суспільні цінності, ідеали, менталітет, традиції і соціальний капітал [8, с. 303].

Якщо завдяки матеріальних і нематеріальних об'єктів і чинників населення території може реалізувати різноманітні матеріальні та нематеріальні потреби, то органи публічної влади як громадські суб'єкти за допомогою соціальної інфраструктури можуть забезпечити людиноорієнтоване демократичне управління суспільним розвитком території.

Що стосується території, то, як було зазначено раніше, сьогодні головний акцент в державі робиться на розвиток сільських територій. Розглянемо, що складають у зміст поняття «соціальна інфраструктура сільських територій» українські науковці (таб. 3).

Таблиця 3

Категорії та їх визначення з теми дослідження,

які зустрічаються у науковій літературі

Автор, джерело	Категорія	Зміст поняття
С. Бондар [1]	соціальна інфраструктура села	економічна категорія, що включає в собі сукупність об'єктів, які опосередковано впливають на ефективність виробництва в залежності від типу ролі, яку вони відіграють в задоволенні потреб населення
О. Гринько [3]	соціальна інфраструктура сільських територій	складна організаційно-економічна система, функціонування якої спрямовано на забезпечення оптимальних умов життєдіяльності сільської громади та виступає основою формування просторового розвитку регіону, створює передумови для формування, відтворення та збереження людського капіталу в сільській місцевості
А. Круковський [14]	соціальна інфраструктура сільського поселення	певна сукупність об'єктів і закладів, що знаходяться на території даного сільського поселення і надають послуги у задоволенні життєвих потреб мешканцям, працюючих як в аграрному виробництві, так і в інших сферах, що розташовано на цій території
І. Куліш, А. Максименко, В. Чемерис [16]	соціальна інфраструктура села	складається з відповідного набору складових елементів: житлових приміщень та їх будівництва; об'єктів соціально-культурного призначення; закладів охорони здоров'я, освіти, торгівлі, сфери послуг, зв'язку; мережі об'єктів пасажирського транспорту та ін. Характер функціонування цих елементів залежить від розмірів населеного пункту, місця його розташування (близькість сіл до великих міст, розміщення населених пунктів поблизу державного кордону), наявності важливих транзитних магістралей (наприклад, автодоріг державного значення), чисельності та вікового складу населення, яке проживає у них
В. Рябоконь, Л. Рарок [21]	соціальна інфраструктура сільських територій	матеріально-речова база соціальної сфери села, сукупність об'єктів, що належать сфері обслуговування сільського населення (житлове, комунальне господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, громадське

		харчування, побутове обслуговування, охорона здоров'я, соціальне забезпечення обслуговування, освіта, культура, мистецтво та спорт), функціонування яких спрямоване на задоволення його потреб, оскільки забезпечує оптимальні умови раціональної діяльності, передусім самої людини
О. Серьогіна-Берестовська [23]	сільська соціальна інфраструктура	система галузей, розташованих на певній території, які виконують різні соціальні функції, що створюють умови для ефективного функціонування людини і виробництва, соціальні умови відтворення працівників і гармонійного розвитку членів їх сім'ї

Джерело: складено автором

Аналіз наукової літератури дає підстави для твердження, що дослідники по-різному визначають насамперед територіально-просторові межі, на якій розташовується соціальна інфраструктура: село, сільська територія, сільське поселення. На нашу думку, автори, які розглядають сільські території, намагаються представити деякий простір, який розташований поза межами міст та займає значно більшу територію, ніж територія села. Ця територія немає конкретних визначених меж, наприклад, кордонів адміністративного району або області, має однакові специфічні ознаки, за якими й можна їх ідентифікувати.

Порівнюючи соціальну інфраструктуру сільських територій з аналогічною структурою міста, можна зазначити, що вона має специфічні особливості, а саме: низький рівень розвиненості; низький рівень оснащеності матеріально-технічної бази; низький рівень наявності об'єктів життєзабезпечення і дозвілля; відсутність диверсифікації видів послуг для населення та замалий їх обсяг; низький рівень забезпечення населення робочим місцем; робота переважним чином пов'язана з виробленням сільськогосподарською продукцією; залежність від економічного рівня території тощо.

Висновки. В цілому, узагальнюючи наукові погляди вчених щодо

сутності соціальної інфраструктури, у тому числі й сільських територій, можна виділити п'ять підходів:

- виробничо-орієнтований – орієнтація на забезпечення розвитку людського капіталу задля підвищення економічного рівня розвитку території;
- функціонально-цільовий – функціонування галузей, об'єктів, закладів спрямовано на задоволення потреб людини та досягнення нею особистих цілей;
- системний – наявність системи – набору складових елементів, що належать сфері обслуговування населення;
- структурний – наявність структури, елементів. Які мають різні функціональні компоненти (економічний, організаційно-управлінський, соціальний, ресурсний, культурний, дозвілевий, екологічний);
- комплексний – об'єднує всі види діяльності на певній території: управлінську, економічну, господарську, соціальну, культурну, транспортну, побутову, ресурсну та іншу.

Найбільш конструктивним підходом до визначення соціальної інфраструктури сільських територій вважаємо комплексний, оскільки він є багатоаспектним та багатофункціональним, об'єднує в собі всі напрями діяльності, виконує соціальні функції інтегративного характеру: стабілізаційно-адаптивну (узгодження інтересів через правове регулювання конфліктів у суспільстві), соціально-захисну (забезпечення гідного рівня життя громадян та захист соціально незахищених груп населення), соціально-відтворювальну (задоволення потреб людини в різних сферах суспільного життя), соціально-регулятивну (створення механізмів взаємодії держави, органів місцевого самоврядування та громадян, сприяння їх самоорганізації).

References

1. Bodnar S. I. (2005). Rozvytok sotsialnoi infrastruktury sela v rynkovykh umovakh: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.0.7.02 «Ekonomika silskoho hospodarstva i APK». Kharkiv. 19 s.

2. Brunets B. R. (2012). Sutnist oznachennia poniattia infrastruktura. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy: zbirnyk nauk.-tekhnich. pr. Vyp. 22.5. S. 377.
3. Hryenko O. V. (2013). Stratehichne upravlinnia rozvytkom sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii: avtoref. dys. kand. ekon. nauk. 08.00.05 «Rozvytok produktyvnykh syl i rehionalna ekonomika». Poltava. 21 s.
4. Derzhavne upravlinnia ta derzhavna sluzhba: Slovnyk-dovidnyk (2005). Uklad. O. Yu. Obolenskyi. Kyiv: KNEU. S. 147.
5. Dzhafarova S. A. (2012). Teoretycheskye aspekty poniatiya «sotsyalnaia ynfrastruktura». Ekonomycheskaia teoriya. № 8 (93). S. 68-70. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/2013/05/30/1251214478/14.pdf>.
6. Ekonomichna entsyklopediia. U 3-kh t. (2000). Redkol.: S. V. Mochernyi (vidp. red.) ta in. Kyiv: Vyd. tsentr «Akademiiia». T. I. S. 702.
7. Ekonomichnyi slovnyk (2006). Y. S. Zavadskyi, T. V. Osovska, O. O. Yushkevych. Kyiv: Kondor. S. 147.
8. Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia. (2010). Uklad. : Yu. P. Surmin, V. D. Bakumenko, A. M. Mykhnenko ta in. ; za red. Yu. V. Kovbasiuka, V. P. Troshchynskoho, Yu. P. Surmina. Kyiv : NADU. S. 302-303.
9. Zhamyn V. A. (1977). Ynfrastruktura pry sotsyalyzme. Voprosy ekonomyky : teoret. y nauch.-prakt. zhurnal. № 2. S. 16.
10. Infrastruktura. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12489.
11. Kyrychenko S. O. (2016). Pidkhody do vyznachennia sutnosti poniattia «sotsialna infrastruktura» ta yii funktsionalne pryznachennia. Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. Vyp. № 1 (55). S. 56-60.
12. Kinash I. P. (2012). Sut ta zmist poniattia «sotsialna infrastruktura». Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. № 2, T. 1. S. 202-204.
13. Kobylin P. O. (2013). Pidkhody do vyznachennia poniattia «sotsialna infrastruktura». Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. Seriiia «heolohiia – heohrafiia – ekolohiia». № 1084. Vyp. 39. S. 137-142.

14. Krukovskyi A. M. (2006). Rozvytok sotsialnoi infrastruktury sela v umovakh ahrarnykh transformatsii: avtoref. dys. kand. ekon. nauk. 08.07.02 «Ekonomika silskoho hospodarstva i APK». Mykolaiv. 21 s.
15. Kuznetsova Yu. A. (2017). Sotsyalnaia ynfrastruktura v ramkakh kontseptsyy konkurentoustoichyvosty terrytoryy. Mezhdunarodnyi zhurnal prykladnykh y fundamentalnykh yssledovanyi. № 8-2. S. 333-337.
16. Kulish I. M., Maksymenko A. O., Chemerys V. A. (2012). Sotsialna infrastruktura silskykh terytorii Karpatskoho rehionu. Rehionalna ekonomika. № 3. S. 159-168.
17. Monitorynh protsesu detsentralizatsii. Detsentralizatsiia daie mozhlyvosti. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/755/07.10.2021.pdf>.
18. Novyi ukrainskyi tlumachnyi slovnyk. Blyzko 20 000 sliv i slovospoluchen. (2008). Ukl. N. D. Kusaikina, Yu. S. Tsybulnyk ; za zah. red. V. V. Dubichynskoho. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia». S. 258.
19. Plashchynskyi N. A. (1995). Ynfrastruktura y efektyvnost obshchestvennoho proyzvodstva. Mynsk : Belarus. S. 12-13.
20. Rekunenko I. I. (2012). Naukovo-metodychni aspekty doslidzhennia poniattia «infrastruktura» yak ekonomichnoi katehorii. Ekonomyka y upravlenye. № 3. S. 57-62.
21. Riabokon V. P., Rarok L. A. (2016). Rozvytok sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii. Ekonomika APK. № 4. S. 56-65.
22. Salii O. M. (2010). Funktsionalne pryznachennia ta osnovni zavdannia sotsialnoi infrastruktury. Nauka i ekonomika. № 2. S. 215-218.
23. Serohina-Berestovska O. V. (2019). Derzhavne rehuliuвання rozvytku silskoi sotsialnoi infrastruktury : dys. kand. nauk z derzh. upr. 25.00.02 «Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia». Kharkiv. S. 35.
24. Stakhanov V. N. (1989). Ekonomyka ynfrastruktury obshchestvennoho proyzvodstva: posobyе. Rostov na Donu: Fenyks. 212 s.
25. Terminolohichni slovnyk-dovidnyk z budivnytstva ta arkhitektury. (2010). R. A. Shmyh, V. M. Boiarchuk, I. M. Dobrianskyi, V. M. Barabash; za zah.

red. R. A. Shmyha. Lviv. S. 104-105.

26. Fedko V. P., Fedko N. H. (2000). Ynfrastruktura tovarnoho rynku. Rostov na Donu: Vyd-vo «Feniks». S. 175.

27. Infrastructure / British Dictionary. URL : <https://www.dictionary.com/browse/infrastructure>.

28. Infrastructure / Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/infrastructure>.

29. Infrastructure / John Berenyi. (2001). The Modern American Business Dictionary. William Morrow & Co. P. 134.

30. Rosenstein-Rodan P. (1961). Notes on the Theory of the «Big Push». *Economic Development for Latin America*. № 4. P. 60.